

Mij spreekt de blomme een tale

JANINE TEN HORN

Onverwacht wordt je soms een inspirerend moment in de schoot geworpen. Een verhaal, beschouwing, een gedachte die zich ergens in je bovenkamer vastbijt om later zijn sporen na te laten. Tijdens een weekendverlof in de periode van mijn studie Tuin- en Landschapsarchitectuur in Vilvoorde dwaalde ik langs de boekenkast in mijn ouderlijk huis. Mijn oog viel op een onbeduidend dun, vaal-oranje boekje met de intrigerende titel 'De man die bomen plantte' van Jean Giono. Ik sloeg het open en las het in één adem uit. Het boek verhaalt over de Franse boer Elzéard Bouffier die, nadat hij zijn enige zoon en kort daarna zijn vrouw verliest, zich met zijn kudde schapen en hond terug trekt in een afgelegen deel van de Provence. Zijn schijnbaar eenvoudige en idyllische herdersleven speelt zich af in een even verlaten als troosteloze hoogvlakte tussen Sisteron en Mirabeau. De sporadisch bewoonde ruïnedorpjes herbergen verbitterde houtskoolstokers die de al van alles beroofde bergflanken nog van hun laatste bomen ontdoen. Het oorspronkelijke woud en het wild zijn verdwenen, de rijke vegetatie is verdord en de beekdalen zijn drooggefallen. De elementen hebben er vrij spel. Het boekje is eenvoudig geïllustreerd met zwart-wit houtsneden die de onherbergzame sfeer treffend verbeelden.

Niet als je je al lezende afvraagt wat de alleenstaande man drijft te kiezen voor zo'n vrijwillige verbanning, anders dan vol zelfmedelijden te stikken in zijn eigen verdriet, geeft de auteur in de persoon van een passerende wandelaar, het verhaal een verrassende wending.

Elzéard Bouffier blijkt zijn dagen te slijten met het planten van bomen. Hij stopt met de grootste zorg onophoudelijk eikels, beukenootjes en andere zaden van inheemse bomen in de grond met behulp van een ijzeren staaf. Iedere dag plant hij er rond de honderd, in enkele jaren tienduizenden en na dertig jaar gaat het om ruim een miljoen exemplaren. Door zijn noeste arbeid en doorzettingsvermogen, een portie hopeloze tegenslagen blijft hem niet bespaard, raken uitgestrekte gebieden bedekt met zaailingen. Deze groeien in ruim dertig jaar uit tot jonge, gezonde bossen en de lezer is getuige van een geleidelijke opbloei van de streek. Met de vegetatie keert ook het leven terug, zowel in de bossen als in de dorpen. De lokale overheid is de 'natuurlijke' bosontwikkeling niet ontgaan en bekroont onwetend het stille levenswerk van de inmiddels bejaarde herder, door de bossen als 'staatsbos' in bescherming te nemen.

Hoewel het verhaal zich afspeelt tussen de Eerste en Tweede Wereldoorlog, heeft het aan actualiteit niets verloren; 'Hij had vastgesteld dat dit land ten onder ging door gebrek aan bomen. Hij voegde eraan toe dat hij, omdat hij niets belangrijks te doen had, het besluit had genomen iets aan die stand van zaken te doen'. De kracht van het werk van de planter ligt besloten in de lange tijdspanne en de anonimiteit waarin hij zijn werk verricht. De man, niet geïnteresseerd in eigendomsrechten en lokale verordeningen, is wars van roem of andere vormen van beloning. Als tussentijds bekend zou zijn geworden dat een man op andermans land, op grote schaal 'zomaar' bomen plantte, was er een stokje voor

gestoken. De hele onderneming zou zijn mislukt.

Zijn onverstoortheid en verantwoordelijkheidsbesef voelen als een verademing in een wereld die ten onder dreigt te gaan aan bureaucratie. De even simpele als nobele drijfveer van de planter – de aarde beter achter te laten dan hij hem had aangetroffen – is voor mij een schoolvoorbeeld van de positieve dingen waartoe een individu in staat is.

Zou het één man echt gelukt zijn in een mensenleven een hele streek te herbebossen? Op deze prangende vraag geeft de vertaler van dit oorspronkelijk Franse werk, Ernst van Altena, antwoord in een onderhoudend nawoord.

De essentie van het verhaal – de impact die de eenvoudige daad als het planten van een boom uiteindelijk heeft op een leefomgeving – is me goed bijgebleven. Het heeft er zeker toe bijgedragen dat bomen in mijn ontwerpen bijzondere aandacht krijgen. Voor iedere tuin, ongeacht de afmeting, is altijd wel een geschikte soort te vinden.

Janine ten Horn
is tuinontwerper
in Amsterdam

De man die bomen plantte, Jean Giono, Uitgeverij Jan van Arkel, Utrecht, 2001.

Vertaling en nawoord Ernst van Altena. Gewijzigde heruitgave met foto's Martin Kers.

ISBN 90 6224 449 1

